
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

УДК 355.40 : 316.77(477)

DOI 10.32840/cru2219-8741/2024.2(58).1

Х. Р. Білограць

кандидат наук із соціальних комунікацій
доцент кафедри журналістики та засобів масової комунікації
e-mail: khrystyna.r.bilohrats@lpnu.ua; ORCID: 0000-0001-7120-4930
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Князя Романа, 3, 20-й н. к., м. Львів, Україна, 79000

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ СПЕЦОПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ: СПЕЦИФІКА ТА КЛАСИФІКАЦІЇ

Мета дослідження – розкрити особливості інформаційно-психологічних операцій в Україні; запропонувати нові класифікації.

Методологія дослідження. Дослідження базується на використанні теоретичних та емпіричних методів. За допомогою спостереження та синтезу осмислено повідомлення, які стосуються інформаційно-психологічних спецоперацій в Україні. Порівняння інформації про опитування, яку оприлюднено в медіа, надало змогу описати ІПСО про мовне питання. Історичний метод використано під час аналізу певних ІПСО.

Результати. У наукових працях описано специфіку підготовки ІПСО до впровадження; умови, які сприятимуть максимальному впливу на свідомість певної цільової аудиторії, класифікації, які стосуються таких спецоперацій.

Серед довгострокових ІПСО є й такі, що спрямовані на культуру. На перший погляд, інформація не містить негативу, проте селекційне подання фактів суттєво спотворює правду про відомих діячів чи певні події та явища, що може спричинити культивування недовіри, агресію чи меншовартість. Одна з найпотужніших ІПСО, що активно поширювали в Україні, стосувалася мовного питання, проте опитування 2014, 2015 та 2024 рр., похибка яких становить не більше ніж 3,5%, вказує на вибірковість поширення інформації про мовне питання.

Новизна. Окрім уже наявних описаних науковцями класифікацій, запропоновано за часовими межами, плануванням, територією впливу та способом поширення. За часовими межами: короткострокові; довгострокові. За плануванням: сплановані; ситуативні. За територією впливу: місцеві; загальнонаціональні; міжнародні. За способом поширення: новини в медіа; публікації в соцмережах; усні чутки/плітки. У деяких випадках і самі люди сприяють створенню повідомлень, які можуть бути використані для ІПСО. Якщо це урядовці, то такі події можуть негативно впливати на міжнародний імідж країни.

Практичне значення. Цільова аудиторія завжди буде вразливою до маніпулятивних впливів, якщо не почне дотримуватися найпростіших правил медіаграмотності. Серед них – перевірка сумнівних повідомлень, детальний аналіз повідомлень з емоційно забарвленою лексикою, перевірка деталей повідомлення. Звичайно, найбезпечніше отримувати інформацію з перевірених ЗМІ й розвивати критичне мислення.

Ключові слова: інформаційні війни, маніпуляції, інформаційно-психологічна спецоперація, ІПСО, комунікація, медіа.

I. Вступ

Війни між країнами тепер відбуваються й в інформаційній та економічній сферах. Інформаційно-психологічні спеціальні операції (ІПСО) уже давно використовують для цілеспрямованого впливу на конкретні цільові аудиторії з певною метою. ІПСО завжди провокують у більшості людей дуже сильні емоції, текст настільки насичений забарвленою лексикою, що реципієнти не помічають, що в ньому відсутня важлива інформація, яка повинна пояснити суть обговорюваного пи-

тання, немає деталей події, тільки оціночні судження та цілеспрямований вплив на настрої. У деяких випадках люди своїми діями можуть створювати причини для створення нових ІПСО противником.

Особливості ІПСО описано в працях А. Клименка [3], В. Наместнік [6] та І. Шерешкової [9]. Водночас С. Залкін, Г. Певцов, С. Сідченко, К. Хударковський запропонували вдосконалення процесу управління інформаційно-психологічними впливами [7], І. Юзова, П. Пацек описали вплив та протидію йому в умовах ведення гібридної війни [11; 12], також ІПСО в умовах війни розглядали Ю. Мороз, Ю. Твердохліб [5]. Теоретичні підходи розкрито в праці Ю. Твердохліб [8]. Типологічні маркери в умовах війни проаналізували Н. Шульська, Н. Букіна, Н. Адамчук [10]. Ґрунтовне дослідження російських ІПСО в Україні викладено в праці «Russian Information-psychological Special Operations in Ukraine and Peculiarities of System Design for Their Countermeasure» [13].

Становлять інтерес у контексті нашого наукового пошуку результати опитування, опублікованого в «MediaSapiens» [1], публікації О. Крамара [4] та П. Горлича [2] щодо мовного питання.

Проаналізовані праці дослідників про ІПСО можна доповнити новими класифікаціями.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета статті – розкрити особливості інформаційно-психологічних операцій в Україні; запропонувати нові класифікації. Завдання: проаналізувати праці дослідників, які стосуються поняття ІПСО; на основні проаналізованих матеріалів запропонувати нові класифікації; описати приклади ІПСО. Об'єктом дослідження є інформаційно-психологічні спецоперації; предметом – специфіка й класифікації інформаційно-психологічних спецоперацій в Україні.

Дослідження базується на використанні теоретичних та емпіричних методів. За допомогою спостереження та синтезу осмислено повідомлення, які стосуються інформаційно-психологічних спецоперацій в Україні. Порівняння інформації про опитування, яку оприлюднено в медіа, надало змогу описати ІПСО про мовне питання. Історичний метод використано під час аналізу певних ІПСО.

III. Результати

Дослідниця І. Юзова описала різноманітні засоби поширення інформаційно-психологічних спецоперацій: друковані матеріали, інтернет-джерела, засоби масової інформації, аудіо та відео-продукція, особисте спілкування. На її думку, до особливостей ІПСО належать: латентність, раптовість, відсутність ознак агресії, неможливість притягнення агресора до відповідальності, нанесення серйозної шкоди об'єкту впливу, складність у виявленні джерел агресії масштабів і цілей, методів та форм, сил та засобів проведення [11].

Корегуючи й вибираючи конкретні способи впливу, зважають на основні властивості людської свідомості: людина не хоче виділятися з натовпу; швидко донести ідею можна тим, хто вже цю ідею знає; важливіше емоційне забарвлення, аніж логіка; пам'ять зберігає ту інформацію, яку часто повторюють; увагу привертають сенсації [7].

Американська школа ІПСО описує теорію передбачення реакції, відповідно до якої: люди відкритіші для впливу того, хто на них схожий; більше спілкуються з тими, хто ближчий фізично; менш упевнені або радикальні в своїх поглядах часто більше відкриті для впливу, соціальні ідентичності є важливими причинами для породження смислів, що надають змогу прогнозувати зміни у відносинах. Проти України РФ використовувала мовні, історичні, культурні та релігійні протиріччя, тому цілком логічним виглядає зв'язок теорії інформаційно-психологічних операцій з теорією «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона [8].

Ефективне вирішення питань протидії ІПСО противника – складний, багаторівневий процес, який вимагає проведення активних організаційних заходів, концентрації запобіжних контрпропагандистських зусиль, силових методів [12].

Інформаційно-психологічні спецоперації в Україні є яскравим прикладом російських інформаційних технологій на пострадянському просторі, які, за заявами російської влади, повинні залишатися московською сферою впливу. До активізації співпраці держави з ЄС та НАТО російська влада переважно використовувала м'яку силу, наголошуючи на єдності історичної та культурної спадщини [13]. У 2008 р., після вторгнення до Грузії, російський уряд інтенсивно працював над збільшенням впливу на українців та перешкоджанню євроінтеграції, здебільшого була негативна пропаганда про «економічні наслідки вступу до Союзу». Революція Гідності та дестабілізація політичної ситуації в країні були використані росією для проведення низки операцій під іноземним прапором, анексії Криму та проголошення Л/ДНР. Початок охарактеризовано проведенням анти-терористичної операції та продовженням курсу України на вступ до ЄС, застосуванням нових методів тиску на країну, зокрема кібератак, психологічного тиску на військових і цивільне населення, дезінформації через ЗМІ та дипломатію. Після початку повномасштабного вторгнення ІПСО зосередилися на дезінформації та деморалізації українського суспільства, підштовхуванні його до припинення війни на ворожих умовах [13].

Дослідники Н. Шульська, Н. Букіна, Н. Адамчук розглянули частину тих ІПСО, які створювала росія в соціальних мережах, транслюючи їх на вітчизняну медіасферу після початку повномас-

табної війни. Їхня активізація після вторгнення у 2022 р. відбулася миттєво, адже противник скористався тим, що українці потрапили в інформаційний вакуум із перших днів війни. У цих умовах вони поширювали велику кількість ІПСО, а через них і фальшивих наративів, які повинні були увести Україну в стан паніки й зневіри, дискредитувати в очах суспільства та міжнародної спільноти [10].

Окрім уже наявних описаних науковцями класифікацій, можна запропонувати також за часовими межами, плануванням, територією впливу та способом поширення.

За часовими межами:

– короткострокові (інформація про позначки на деревах, будинках у перші дні повномасштабного вторгнення; інформація, яку поширювали в месенджерах у період блекауту користувачі одне одному);

– довгострокові («Україна – молодший братній народ»).

За плануванням:

– сплановані;

– ситуативні.

Сплановані ІПСО стосуються дестабілізації ситуації – у лютому 2024 р. в Польщі розсипали зерно з України, польські урядовці обіцяли покарати винних, проте такі дії спровокували обурення громадськості, а сама акція була створена для того, щоб посварити громадян двох країн.

Щодо ситуативних – то вони спонтанні і з'являються, коли стаються неоднозначні події, які можна використати на користь негативної пропаганди щодо певних питань чи подій. Наприклад, реєстрування петиції про обмеження роботи онлайн казино військовим П. Петриченком використали для поширення інформації, що практично всі військові залежні, а це сприяло виникненню недовіри цивільного населення до військових. Реакцію користувачів соцмереж можна побачити в коментарях, звичайно, серед них могли бути й боти, які спеціально займалися підбурюванням. Під час поширення цієї інформації точної статистики залежних військових ніхто так і не надав, проте надавали інформацію без посилання на першоджерела про конкретні суми, які ніби-то програвали військові за одну добу. Практично всі повідомлення були написані з вживанням емоційно забарвленої лексики.

За територією впливу:

– місцеві;

– загальнонаціональні;

– міжнародні.

Яскравим прикладом місцевого (регіонального) ІПСО можна назвати ту інформацію про «безпощадних бандерівців», яку методично поширювали в окремих областях країни. Загальнонаціональна інформація може сприяти нівелюванню важливого, що було зроблено, недовіри народу до представників різноманітних офіційних структур.

Нерідко й самі урядовці сприяють створенню інформації, яка може бути використана як ІПСО. До прикладу, у 2023 р. «таролога і мага» нагородили відзнакою «Гордість і слава України», на якій був підпис спікера парламенту. Також 23 листопада 2023 р. народний депутат зареєстрував законопроект № 10283, у якому пропонував врегулювати езотеричну освіту. Звичайно, це може бути просто відволікання від важливіших проблем, проте таку інформацію можуть активно використовувати проти України. Події на зразок описаних будуть негативно впливати на міжнародний імідж країни.

За способами поширення:

– новини в медіа;

– публікації в соцмережах;

– усні чутки/плітки.

ІПСО можуть бути спрямовані й на культуру. Десятками років поширювали надмірно спрощену інформацію про українських діячів та письменників (Тарас Шевченко – кріпак, дідусь у шапці та кожусі, Леся Українка – нещасна хвора жінка тощо). Висміювання села і його жителів сприяло культивуванню меншовартісності, адже саме там і жили основні носії українськості.

Одне з найпотужніших ІПСО стосувалося мовного питання, унаслідок цього утворювався штучний поділ України. Проте результати опитування українців, у яких можлива похибка до 3,5%, після початку війни у 2014 р. [4] та 2015 р. [1] свідчать про перебільшені дані й селективне подання інформації щодо цього питання. У 2024 р. в опитуваннях людей з різних областей [2] можна побачити зміни, які відбулися.

Для протидії інформаційно-психологічним спеціальним операціям необхідно:

– розвивати критичне мислення;

– перевіряти сумнівні повідомлення;

– уважно перечитувати інформацію з емоційно забарвленою лексикою;

– зважати на деталі опублікованого тексту;

– читати/дивитися інформацію з перевірених медіа.

IV. Висновки

У проаналізованих працях описано теоретичні особливості ІПСО, які використовують для де-стабілізації ситуації серед населення щодо певних питань. Класифікації, які існують, можна доповнити поділом спецоперацій за часовими межами, плануванням, територією впливу та способом поширення.

Серед довгострокових ІПСО можуть бути спрямовані й на культуру. На перший погляд, інформація може не містити негативу, проте селекційне подання фактів суттєво спотворює правду про відомих діячів чи певні події та явища і призводить до неправильного розуміння, недовіри чи агресії. Реципієнти інформації завжди будуть вразливими до маніпулятивних впливів, якщо не почнуть дотримуватися найпростіших правил медіаграмотності. Перспективи подальших досліджень ІПСО полягають у детальнішому вивченні класифікацій спецоперацій, впливу інформаційних спецоперацій на цільову аудиторію.

Список використаної літератури

1. Аналітичний огляд «Становище української мови в 2014–2015 роках». *MediaSapiens*. URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/13691/2015-07-10-analitychnyy-oglyad-standovyshche-ukrainskoi-movy-v-2014-2015-rokakh/> (дата звернення: 12.03.2024).
2. Горлич П. Серед опитаних українців 66 % виступає за усунення російської мови зі сфери офіційного спілкування: КМІС. *Суспільне культура*. URL: <https://suspilne.media/culture/704064-sered-opitanih-ukrainciv-66-vistupae-za-usunenna-rosijskoi-movi-zi-sferi-oficijnogo-spilkuvanna-kmis/> (дата звернення: 12.03.2024).
3. Клименко А. С. Інформаційно-психологічна операція як інструмент впливу на суспільство в умовах війни. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 15–28 квітня 2022 р.) : у 3 т. Київ, 2022. Т. 1. С. 31–32.
4. Крамар О. Міф про російськомовні регіони. *Український тиждень*. 2014. URL: <https://tyzhden.ua/mif-pro-rosijskomovni-rehiony/> (дата звернення: 12.03.2024).
5. Мороз Ю., Твердохліб Ю. Інформаційно-психологічні операції в умовах ведення гібридної війни. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2023. Вип. 38. С. 97–105.
6. Наместнік В. Соціальні мережі як середовище проведення інформаційно-психологічних операцій противника. *Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи* : матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 вересня 2023). Київ, 2023. С. 105–107.
7. Певцов Г. В., Залкін С. В., Сідченко С. О., Хударковський К. І. Пропозиції щодо удосконалення процесу управління інформаційно-психологічними впливами в ході проведення інформаційно-психологічних операцій. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2020. № 3 (40). С. 43–49.
8. Твердохліб Ю. М. Теоретичні підходи до дослідження інформаційно-психологічних операцій. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2019. Вип. 2 (2). С. 122–131.
9. Шерешкова І. І. Потенціал соціальних комунікацій для здійснення інформаційно-психологічних операцій. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення* : матер. Міжнар. наук. ін-т-конф. Вип. 74. С. 79–84. URL: <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-969/> (дата звернення: 12.03.2024).
10. Шульська Н. М., Букіна Н. В., Адамчук Н. В. Типологічні маркери інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) в умовах війни в медіа. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Т. 34 (73). № 1. Ч. 2. С. 268–272.
11. Юзова І. Ю. Аналіз організації та ведення інформаційно-психологічних операцій при веденні гібридної війни. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2020. № 2 (64). С. 40–44.
12. Юзова І. Ю., Пацек П. Інформаційно-психологічний вплив противника та протидія йому в умовах ведення гібридних війн. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2020. № 3 (40). С. 61–68.
13. Markovets O., Buchyn M., Kovalchuk A., Basyuk T. Russian Information-psychological Special Operations in Ukraine and Peculiarities of System Design for Their Countermeasure. *CEUR Workshop Proceedings*. 2023. Vol. 3608. P. 108–128.

References

1. Analitychnyy ohlyad «Stanovyshche ukrayinskoyi movy v 2014–2015 rokakh» [Analytical review «The position of the Ukrainian language in 2014–2015»]. (2015). *MediaSapiens*. Retrieved from <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/13691/2015-07-10-analitychnyy-oglyad-standovyshche-ukrainskoi-movy-v-2014-2015-rokakh/> [in Ukrainian].
2. Horlych, P. (2024). Sered opytanykh ukrayintsiv 66% vystupaye za usunennya rosiyskoyi movy zi sfery ofitsiynoho spilkuvannya: KMIS [Among the surveyed Ukrainians, 66% are in favor of eliminating the Russian language from the sphere of official communication: KMIS]. *Suspilne kultura*.

- Retrieved from <https://suspilne.media/culture/704064-sered-opitanih-ukrainciv-66-vistupae-za-usunenna-rosijskoi-movi-zi-sferi-oficijnogo-spilkuvanna-kmis/> [in Ukrainian].
3. Klymenko, A. S. (2022). Informatsiyno-psykholohichna operatsiya yak instrument vplyvu na suspilstvo v umovakh viyny [Informational and psychological operation as a tool of influence on society in the conditions of war], *Publichne upravlinnya ta administruvannya v umovakh viyny i v postvoyennyi period v Ukrayini*, materialy Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii [Public management and administration in the conditions of war and in the post-war period in Ukraine, Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference]. Kyiv [in Ukrainian].
 4. Kramar, O. (2014). Mif pro rosiyskomovni rehiony [The myth of Russian-speaking regions]. *Ukrayinskyi tyzhden*. Retrieved from <https://tyzhden.ua/mif-pro-rosiyskomovni-rehiony/> [in Ukrainian].
 5. Moroz, Yu., & Tverdokhlib, Yu. (2023). Informatsiyno-psykholohichni operatsiyi v umovakh vedennya hibrydnoyi viyny [Information and psychological operations in the conditions of hybrid warfare]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya mizhnarodni vidnosyny*, 38, 97–105 [in Ukrainian].
 6. Namestnik, V. (2023). Sotsialni merezhi yak seredovyshe provedennya informatsiyno-psykholohichnykh operatsiy protyvnyka [Social networks as a medium for informational and psychological operations of the enemy], *Stratehichni komunikatsiyi u sferi zabezpechennya natsionalnoi bezpeky ta oborony: problemy, dosvid, perspektyvy*, materialy IV mizhnarodnoii naukovy-praktychnoi konferentsii [Strategic communications in the field of ensuring national security and defense: problems, experience, prospects, Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference]. Kyiv [in Ukrainian].
 7. Pyevtsov, H. V., Zalkin, S. V., Sidchenko, S. O., & Khudarkovskyy, K. I. (2020). Propozytsiyi shchodo udoskonalennya protsesu upravlinnya informatsiyno-psykholohichnymy vplyvamy v khodi provedennya informatsiyno-psykholohichnykh operatsiy [Proposals for improving the process of managing informational and psychological influences during informational and psychological operations]. *Nauka i tekhnika Povitryanykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny*, 3 (40), 43–49 [in Ukrainian].
 8. Tverdokhlib, Yu. M. (2019). Teoretychni pidkhody do doslidzhennya informatsiyno-psykholohichnykh operatsiy [Theoretical approaches to the study of informational and psychological operations]. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2 (2), 122–131 [in Ukrainian].
 9. Shereshkova, I. I. (2023). Potentsial sotsialnykh komunikatsiy dlya zdiysnennya informatsiyno-psykholohichnykh operatsiy [The potential of social communications for the implementation of informational and psychological operations]. *Informatsiynе suspilstvo: tekhnolohichni, ekonomichni ta tekhnichni aspekty stanovlennya*, materialy Mizhnarodnoyi naukovoyi internet-konferentsiyi [Information society: technological, economic and technical aspects of development, Proceedings of the International Scientific and Internet Conference]. (Vol. 74). Retrieved from <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-969/> [in Ukrainian].
 10. Shulska, N. M., Bukina, N. V., & Adamchuk, N. V. (2023). Typolohichni markery informatsiyno-psykholohichnykh operatsiy (IPSO) v umovakh viyny v media [Typological markers of informational and psychological operations (IPSO) in conditions of war in the media]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiya. Zhurnalistyka*, 34 (73), 1, 268–272 [in Ukrainian].
 11. Yuzova, I. Yu. (2020). Analiz orhanizatsiyi ta vedennya informatsiyno-psykholohichnykh operatsiy pry vedenni hibrydnoyi viyny [Analysis of the organization and conduct of information and psychological operations in the conduct of hybrid warfare]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho universytetu Povitryanykh Syl*, 2 (64), 40–44 [in Ukrainian].
 12. Yuzova, I. Yu., & Patek, P. (2020). Informatsiyno-psykholohichnyy vplyv protyvnyka ta protydiya yomu v umovakh vedennya hibrydnykh viyn [Informational and psychological influence of the enemy and counteraction to it in the conditions of conducting hybrid wars]. *Nauka i tekhnika Povitryanykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny*, 3 (40), 61–68 [in Ukrainian].
 13. Markovets, O., Buchyn, M., Kovalchuk, A., & Basyuk, T. (2023). Russian Information-psychological Special Operations in Ukraine and Peculiarities of System Design for Their Countermeasure. *CEUR Workshop Proceedings*, 3608, 108–128 [in English].

Стаття надійшла до редакції 01.05.2024.

Received 01.05.2024.

Bilohrats Kh. Information-Psychological Special Operations in Ukraine: Features and Classifications

The purpose of the research is to reveal the peculiarities of information-psychological special operations in Ukraine and to offer new classifications.

Research methodology. The research is based on the use of theoretical and empirical methods. Observations and synthesis were used to develop messages related to information-psychological special operations (IPSO) in Ukraine. The comparison of information about polls, which was published in

the media, allowed the author to describe an IPSO concerning the language question. The historical method was used during the analysis of certain IPSO.

Results. The academic papers describe the specifics of preparing IPSO for implementation, as well as conditions that will contribute to the maximum impact on the consciousness of the specified target audience and the classifications that apply to such special operations.

Among the long-term IPSOs there are also those aimed at culture. At first glance, the information does not contain negativity, but the selective presentation of facts significantly distorts the truth about famous figures or certain events and phenomena, which can contribute to the cultivation of mistrust, aggression, or inferiority. One of the most powerful IPSOs, which was very actively disseminated in Ukraine, was related to the language question, but the polls of 2014, 2015, and 2024, the error of which is no more than 3.5%, indicate the selectiveness of the dissemination of information about the language question.

Novelty. In addition to the already existing classifications described by scholars, we can offer the ones described below in terms of time frame, planning, area of influence, and method of dissemination. Information-psychological special operations by time frame: short-term; long-term. By planning: planned; situational. By area of influence: local; national; international. By methods of dissemination: news in the media; publications in social networks; unwritten rumors / gossip. In some cases, people themselves contribute to the creation of messages that can be used for IPSO. If these are government officials, then such events can negatively affect the country's international image.

Practical significance. The target audience will always be vulnerable to manipulative influences if they do not start to follow the simplest rules of media literacy. Among them are the verification of questionable messages, detailed analysis of messages with emotionally colored vocabulary, and verification of message details. Of course, it is safest to get information from verified media and develop critical thinking.

Key words: information wars, manipulation, information-psychological special operation, IPSO, communication, media.